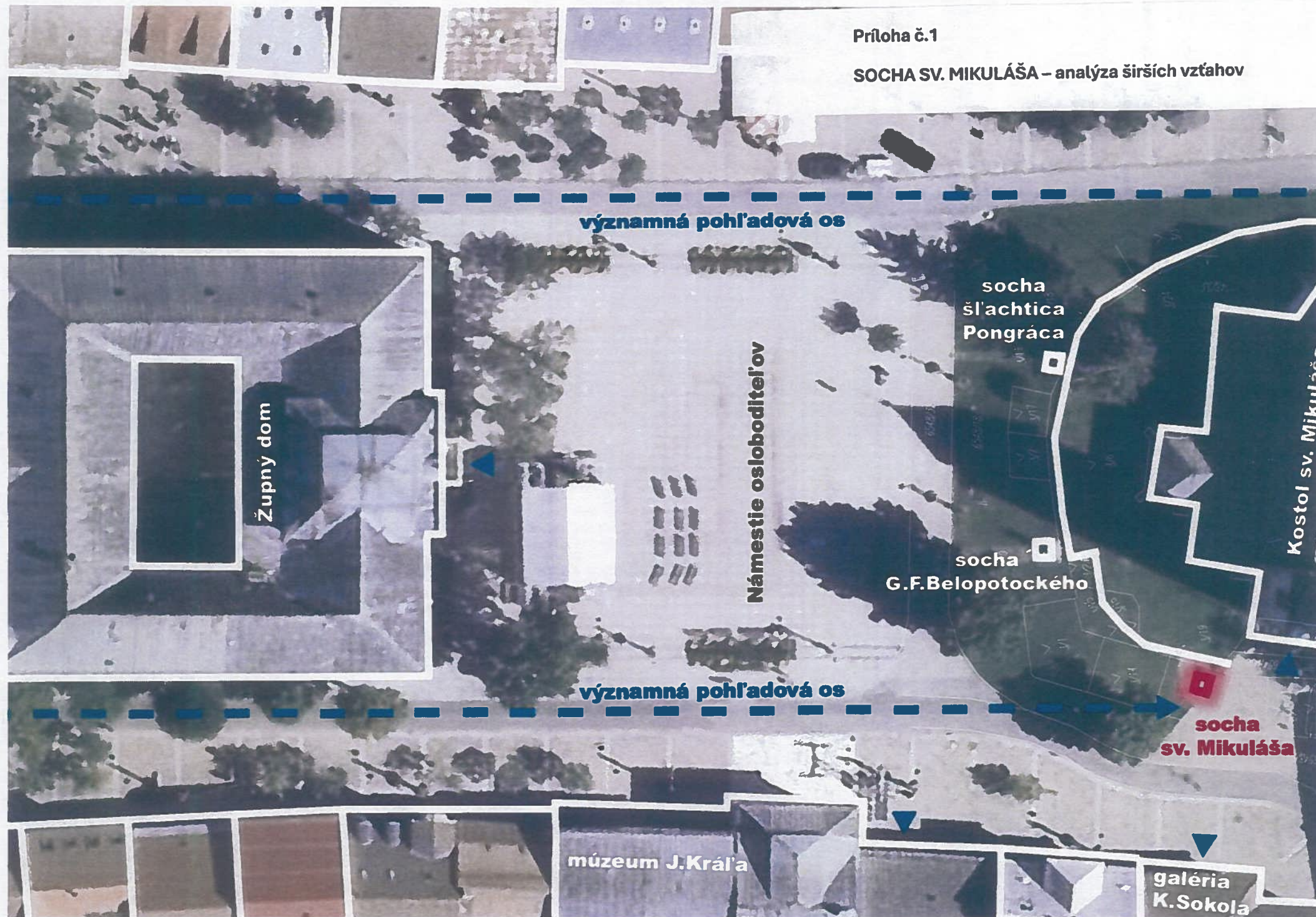

Príloha č.1

SOCHA SV. MIKULÁŠA – analýza širších vzťahov

Príloha č.2

JUHOZÁPADNÝ POHĽAD – podklad

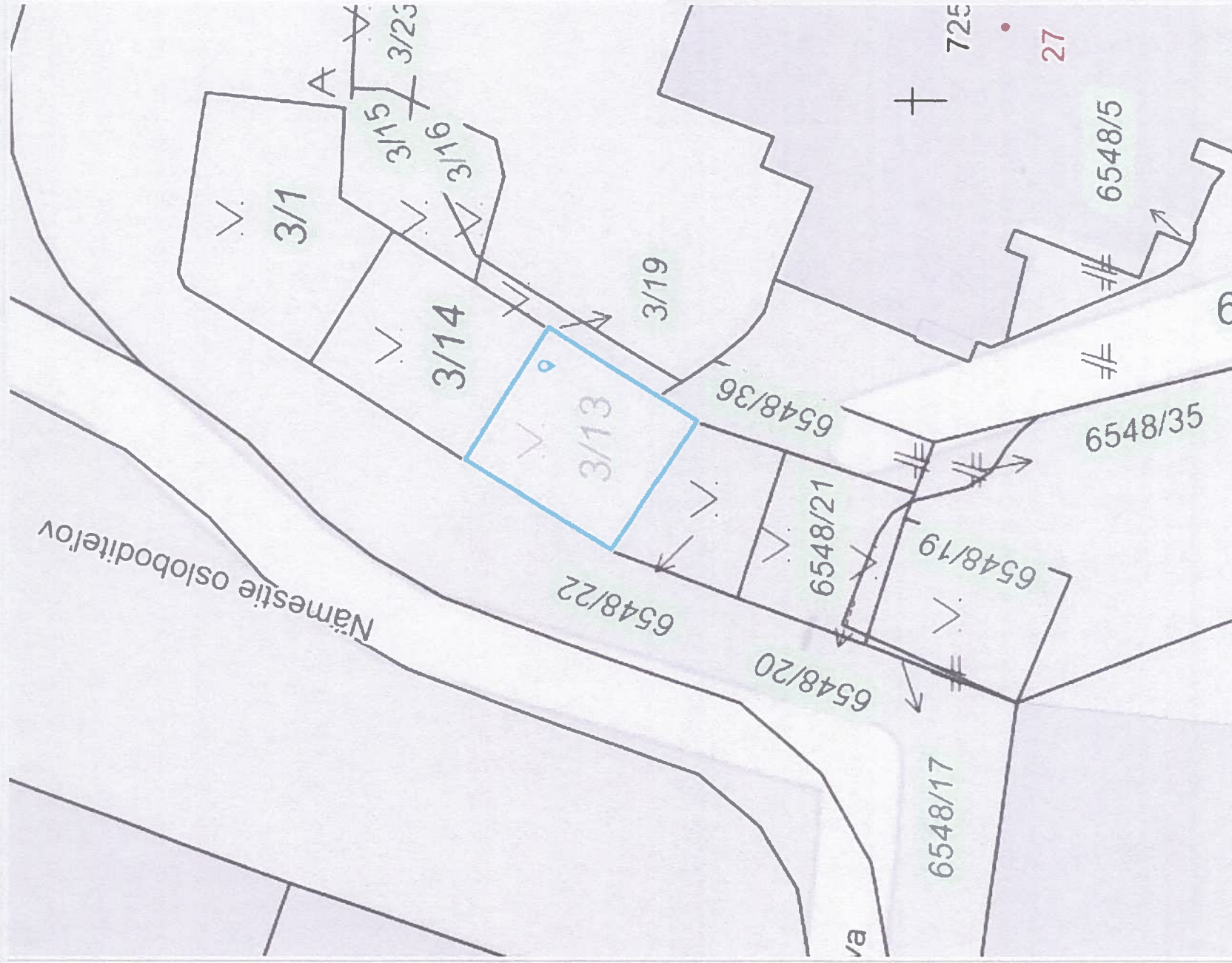
Príloha č.2

SEVEROVÝCHODNÝ POHĽAD

ZAMEK

0 5 m 10 m

1 : 200

Mikuláš skutočný i fiktívny

Svätec, ktorý sa zmenil na celebritu

SVÄTCI NIE SÚ ŽIADNE ÉTERICKÉ
BYTOSTI UTKANÉ Z HMLOVINY A ZO
SVETELNÝCH LÚČOV. ZA SVOJHO
ŽIVOTA POKOJNE MOHLI BYŤ
TREBÁRS FEŠNÝMI MLADÍKMI. SVÄTÝ
MIKULÁŠ PODĽA VŠETKÉHO PATRIL
MEDZI NICH.

Mikuláš, jediný syn bohatých kresťanov, ktorí sa pravdepodobne živili predajom rýb, sa narodil okolo roku 280 vo vtedy ešte gréckom mestečku Patara, ktoré dnes patrí Turecku. Odmalička bol vychovávaný k pomoci blížnemu. Bohužiaľ, veľmi skoro osirel. Rozhodol sa, že všetok zdedený majetok rozdá núdnym a svoj život zasväti Bohu. Cestoval do Palestíny a Egypta. Hovorí sa, že kňazské svätenie prijal od svojho strýka. K hodnosti biskupa prišiel ako dvadsaťročný veľmi kurióznym spôsobom. Jedného dňa totiž navštívil kostol v Myre, kde sa chcel pomodliť. Netušil, že veriaci práve intenzívne hľadajú nového biskupa, na ktorom sa však nemôžu vôbec zhodnúť. Uzniesli sa preto, že ten, kto prvý vstúpi do ich svätostánku, sa stane novým najvyšším predstaviteľom miestnej diecézy. Nato sa vo dverách objavil Mikuláš.

Žil za vlády pohanského cisára Diokleciána, ktorý vyznával rímske božstvá a preslávil sa tyranstvom. Najväčší prenasledovateľ a vrah kresťanov „vytvoril“ tretinu všetkých svätých. Mikuláš ako predstaviteľ nenávidenej viery síce prežil, ale bol väznený a kruto mučený. Svoj osud znášal s ohromnou statočnosťou a bol obrovskou oporou pre svojich spoluväzňov. Oproti iným mal však to šťastie, že sa dožil vydania Milánskeho ediktu, ktorý umožnil slobodu vyznania. Všetci vieme, že zomrel šiesteho decembra. Lenže ani to nemusí byť tak úplne

pravda. Niektorí si totiž myslia, že tento dátum bol stanovený kresťanskou cirkvou na deň, keď má sviatok pohanská bohyňa Diana, aby ju Mikuláš vytlačil z kalendára.

Žiadny okrúhly strýko

Tiež máte radi moderné technológie, ktoré vedú na základe antropologických meraní či podobizne či už z kameňa alebo na maliarskom plátne zobrazí tváre ľudí z minulosti? Presne o toto kúzlo sa postaral tím forenzných patológov a antropológov. Na žiadosť Vatikánu vykonal taliansky profesor Luigi Martino z Univerzity v Bari tisíce podrobných meraní a röntgenových fotografií Mikulášovej lebky i ďalších kostí. Tejto cti sa mu dostalo pri príležitosti opravy krypty s hrobom svätca v Bazilike San Nicola v talianskom Bari už v päťdesiatych rokoch. Bol to práve on, kto prvý zbadal uctievané pozostatky po 866 rokoch. S kostami sa totiž naposledy manipulovalo v roku 1089, keď ich tu nechal uložiť pápež Urban II. Vďaka týmto meraniam a kraniofaciálnej analýze profesorky Caroline Wilkinsonovej dnes vieme, že Mikuláš sa dožil približne sedemdesiatpäť rokov, meral 1,68 metra, nosil topánky štyridsiatky a bol prevažne vegetarián, ale tiež si môžeme predstaviť, ako vyzeral. A bol to veru vyslovený fešák s hnedou pleťou a ostro rezanými rysmi. Pred sebou rozhodne nemáme ružoliceho otca Vianoc s buclatou tvárou, ale poriadneho chlapa, ktorý

V AMERIKE majú Santa Clausa, v Holandsku Sinterklaasa na bielom koni a na Slovensku máme i čerta.

pripomína hráča ragby alebo vyhadzovača, z ktorého ide rešpekt. Vedci dokonca špekulujú o tom, či nemal trochu povahu rebela. Ak neprišiel ku komplikovanej zlomenine nosa pri páde z kostolných schodov, tak to vraj muselo byť pri bitke. Nos mu navyše zrástol asymetricky, čo ešte viac umocňovalo drsný vzhľad.

Hoci nebol svätý Mikuláš nikdy oficiálne vyhlásený za svätého, je po Panne Márii druhým najuctievanejším svätcom. Jeho meno v preklade znamená „vítaz ľudu“. Odkaz svojho mena dokonale naplnil. Jeho kult sa medzi ľuďmi nielen šíril od 10. storočia celou Európou a neskôr aj do sveta, ale dokázal spojiť aj rozdielne cirkvi a ideológie. Oslava sviatku svätého Mikuláša sa najprv veľmi podobala fašiangovému sprievodu, na ktorom sa zúčastnilo mnoho masiek a medzi nimi aj samotný Mikuláš. Prvotnou podobou osláv boli takzvané chlapčenské biskupské hry, ktoré sa hrali v kláštorňoch školách tri dni pred koncom roka, na na deň neviniatok. Z nich sa postupne vyvinul obyčaj mikulášskych obchôdzok a sprievodov. Vo veľkých mestách bolo zvykom, že žiaci farských škôl spolu so svojimi učiteľmi podnikali maškarné sprievody. Mikulášovia išli na koňoch za sprievodu anjelov, čertov a ďalších masiek.

Až počas 15. storočia sa tento ľudový obyčaj presunul na piateho decembra. Otázne je, prečo sa sviatok svätého Mikuláša trochu nelogicky oslavuje v predvečer výročia jeho úmr-

tia. Dôvod je jednoduchý a vychádza z prastarého spôsobu merania času. Nový deň sa začínal po západe slnka. U nás je zvykom, že pri mikulášskej obchôdzke deti odmeňujú za ich celoročné správanie tri kúzelné postavy: Mikuláš, anjel a čert, pričom každá postava má svoju funkciu. Mikuláš plní úlohu sudcu. Kladie typické otázky ako „Robíš si domáce úlohy?“, „Nehryzieš si nechty?“, „Pomáhaš rodičom?“. Predtým však predovšetkým zisťoval, či sa decká vedia modliť. Najoblúbenejší z návštevníckeho tria je, samozrejme, anjel ako symbol dobra a ten, z ktorého rúk deti prijímajú odmenu. Figúrou, ktorá nedá detičkám ešte dlho po stretnutí spať, je čert. Predstavuje zlo a trestá každého, kto sa previnil.

Sinterklaas, Santa Claus

V Holandsku je oslava sviatku svätého Mikuláša veľká vec. Svätý Mikuláš – Sinterklaas, spolu so svojím pomocníkom čiernym Petrom – Zwarte Pietom, prichádza do krajiny na lodi zo Španielska už v druhej polovici novembra. Loď s nákladom sladkostí „pepernoten“ a „schuimpjes“ každoročne zakotví v inom meste. V prístave už na Mikuláša čaká prichystaný biely kôň, na ktorom potom za bujarého veselí kráča v sprievode mestom. Udalosť je to taká veľkolepá, že ju prenáša aj televízia. Každé mestečko či dedina si potom organizuje vlastný príchod Mikuláša a Petra. Čierny Peter neplní funkciu čerta, ale stelesňuje Maura, čierneho sluhu Mikuláša zo španielskeho kráľovského dvora. Typické sú pre neho červeno naličené pery. Oslavy vrcholia rovnako ako u nás piateho decembra, keď Mikuláš hodí drobné darčeky do komína a deti ich potom nájdu pri kachliach či na priedomí pred domom. V Nemecku svätého muža vždy sprevádza temná a strašidelná postava. V niektorých regiónoch ju volajú Bartl, inde Pelznickel alebo Klaubauf, ale najznámejšie sú Knecht Ruprecht alebo Pacholek Ruprecht a Krampus. Krampus je chlpatý tvor, napoly démon a napoly koza, s monštruóznym jazykom a diabolskými rohmi. Strašidelné sprievody krampusov sú povestné aj v Rakúsku a Taliansku a objavujú sa už aj na Slovensku.

Mikuláš prvýkrát prenikol do americkej kultúry spolu s európskymi prisťahovalcami koncom 18. storočia. V decembri 1773 a ešte o rok neskôr priniesli newyorské noviny správu, že sa zhromaždili skupiny holandských rodín, aby si uctili výročie jeho smrti. Meno Santa Claus sa vyvinulo z Mikulášovej holandskej prezývky Sinterklaas. O pár rokov neskôr pomohol Washington Irving spopularizovať príbehy o Sinterklaasovi, keď vo svojej knihe označil Mikuláša za patróna New Yorku. Predstavy o Santa Clausovi nabrali konkrétne podoby v roku 1822 po uverejnení básne Clementa Clarka Moora, ktorý ju napísal pred Vianocami pre svoje tri dcéry. V nej opisuje Mikuláša ako usmievavého starčeka zavalitej postavy a s nadprirodzenou schopnosťou vystúpiť na komín jednoduchým kývnutím hlavy. Bol to on, kto ho posadil do saní s ôsmimi lietajúcimi sobmi. Americká ikona bola na svete. Thomas Nast na základe tejto básne vytvoril karikatúru bučatého muža v červenom obleku lemovanom bielou kožušinou, s bielou bradou, s vrecom plných hračiek a vernou ženou pani Clausovou. Na začiatku 90. rokov 19. storočia potrebovala Armáda spásy peniaze na zaplatenie bezplatného vianočného jedla, ktoré poskytovala núdnym rodinám. Začali obliekať nezamestnaných mužov do oblekov Santa Clausa a vyslať ich do ulíc New Yorku, aby požiadali o dary. Títo známi Santovia Armády spásy od tých čias zvoní na rohu ulíc amerických miest. ■

Príloha č.2

ERB MESTA LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ